

gih! Kdo bi se še nadalje hotel truditi z opraviлом na šolskem vrtu, ako bi ne imel druge pravice na njem nego delo! Kakor hitro bi se to zgodilo, v svesti sem si, da bi se jeli šolski vrti zanemarjati, kajti človek dela z veseljem samo tedaj, kadar goji nado, da bode sad svojega truda tudi užival. Brezdvomno ima učitelj tudi po tem ukazu pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo, a kar naj z vrta odda, dogovoriti se mora s krajnim šolskim svetom, kako naj se odda: ali zastonj ali naj se proda, ker do tega užitka ima le krajni šolski svet (šolska občina) pravico. Nekateri pravijo, da ima krajni šolski svet le do drevesec pravico, no, jaz pa mislim, da ima pravico do vsega, kar se more z vrta oddajati, kajti na večjih vrtih se prodaja tudi lahko zelenjava in razno seme.

Skušal sem dokazati, da je učitelj sam oskrbnik šolskega vrta pod nadzorstvom c. kr. okrajnega sveta in kot tak jedini gospodar za notranjo uredbo, ki more in mora imeti vso pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo.

Pomisliti pa je, da na šolskem vrtu v prid učitelju ne more drugega rasti, nego nekaj zelenjave (mnogo itak ni, ker so šolski vrti premajhni) in da ta nikakor ne more zadostovati učitelju za obili trud, ki ga ima, ako hoče šolski vrt pravilno oskrbovati. Zraven tega pa ima — če bi tudi krajni šolski svet plačal vse stroške za obdelovanje vrta — učitelj vendar le materijalno zgubo, kajti pri delu na vrtu se raztrga in zamaže mnogo obleke. Za pouk v kmetijstvu se dobi sicer neka nagrada v podobi majhne vsotice, ako

zanjo prosiš. Jaz pa bi dejal, da je vsak delavec svojega plačila vreden, torej tudi učitelj, ki je šolski vrt oskrboval in v kmetijstvu poučeval. Čemu mora učitelj vsako leto še stroške imeti, ako hoče svojo zasluženno plačo dobiti! Po vsi pravici sme zahtevati — ako je na šolskem vrtu in sploh v kmetijskem pouku kaj storil — plačilo za svoj trud; zatorej naj bi vsi naši c. kr. okrajni šolski sveti naprosili visoki c. kr. deželni šolski svet, da se učiteljem, ki oskrbujejo šolske vrte in poučujejo kmetijstvo, plača dostojna nagrada za trud in za pokvarjeno obleko, ne da bi morali učitelji za isto poprej prositi.

Iz te razprave izvajam nastopne točke:

1. Da bode toliko potrebni kmetijski pouk uspešen, napravijo naj se pri vseh šolah šolski vrti.

2. Vsa oskrba šolskega vrta mora biti izročena pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta učitelju - voditelju, oziroma po dogovoru učiteljstva jednemu ali dvema učiteljema.

3. Vse stroške mora trpeti šolska občina, katera uživa tudi vse denarne dohodke, a učitelju - oskrbniku ne sme braniti z vrta jemati vrtnih pridelkov za svojo uporabo.

4. Krajnim šolskim svetom naj bi se ukazalo vsako leto potrebno vsoto za šolski vrt proračuniti, kadar bi se isti ne mogel s svojimi dohodki vzdrževati.

5. Učitelju - oskrbniku naj se za njegovo delo pri kmetijskem pouku in na vrtu in za pokvarjeno obleko plača vsako leto koncem šolskega leta dostojna nagrada brez posebne prošnje. *Janko Jeglič — Peče.*

O strahovih.

II.

Imenovani francoski pisatelj (Rousseau) svetuje pripomoček, da se otroci privadijo noči: mnogo iger v nočnem času. Dalje objašnjuje stvari primerno tako-le: „Rad bi, da zvečer zbereš mnogo dece dobre volje ter jo pošiljaš s početka ne posamič, marveč

po več skupaj in da se ne osmeliš kojega otroka povsem samega poslati v tmino, dokler nisi trdno uverjen, da se preveč ne straši. V kaki veliki dvorani bi napravil neko vrst labirinta s stoli, naslanjači, mizami, veternicami. V nerazločljivih ovinkih tega labirinta

postavil bi osem do deset praznih kutinj (buč), neko drugo pa, ostalim malo neslično, polno sladčic. Potem bi z različnimi a kratkimi besedami točno označil mesto, kjer je polna kutinja. Sploh, dal bi napotke, koji bi zadoščevali, da kutinjo najdejo odrasli ljudje, bolj pozorni in ne tako nepazljivi kot deca. Potem bi izžrebal male tekmece ter jih pošiljal drugemu za drugim, dokler se ne bi našla kutinja, a to bi skušal otežiti ali olajšati, kakor je njihova spretnost“.

„Mislite si malega Herkula, koji se vrača s kutinjo v roci, poln ponosa zastran svojega podjetja. Kutinjo položimo na mizo in jo slovesno otvorimo. Sedaj čujem, kako se vesela četa grohotno smeje in kriči, ko najde v nji namestu pričakovanih sladčic: hrošček, polžev, oglja, želoda, repe ali kaj tacega, a to vse lepo položeno na mah ali bombaž. Drugičkrat hočem v nedavno pobeljeni sobi na zid obesiti kako igračo ali kako posodico, koje pojde iskat, da se ne dotakne zidu. Ko se vrne oni, koji jo nese, ako je količkaj prekoračil svojo pogodbo, izda ga obeljen rob klobuka, konci njegovih čevljev, rob njegove obleke ali rokav. To, kar smo rekli, dovoljno je, da pojmiš namero takih iger. Ako treba, da ti vse povem, rajši me ne čitaj!“

Imeniten pogoj je lasten naš vzgled. Ko smo po noči z otroki zunaj ali v temi, moramo se vesti vedno tako, kakor da nam ni noč nič posebnega, da je to dnevna doba z razliko svetlobe, da je tema le posledica vrtenja zemlje okoli svoje osi, drugzega nič. Otrok naj bo isto tako vesel v temi kakor v svetlobi, tako po noči kot po dnevi. Misel na zabavo naj ga čuva fantastičkih mislij in prikaznij. Ne morem drugače, kakor da preidem zopet na primer omenjenega pisca francoskega, ker baš razmotrivanje njegovih mislij o tem predmetu me je napotilo, da sem jel ž njimi primerjati v tej zadevi tudi naše „moderne“ razmere.

Vrnimo se k strahu!

„Bil sem“, pravi Rousseau, „v stanovanji in na hrani pri protestantskem duhovniku, koji

se je zval Lambercier. Drug mi je bil njegov strijčnik, bogatejši od mene; ž njim so postopali tako kot z bogatim dedičem, v tem ko sem bil jaz daleč od svojega očeta uboga sirota. Ta silni strijčnik Bernard je bil velik strašljivec, osobito po noči. Jaz sem že tako zasmehoval njegov strah, da je Lambercier, kojemu je to govoričenje že presedalo, hotel poskusiti mojo srčnost. Neke jako temne jesenske noči dá mi ključ od cerkve in mi reče, naj grem na leco po biblijo, koje je tam pustil. Da poveča moje slavohlepje, doda nekoliko besed, ki so bile take, da mi ni bilo mogoče se umakniti. Odidem brez luči. Če bi jo bil imel, mogoče da bi bilo še gorje. Treba je bilo iti preko pokopališča, in šel sem veselo, ker dokler sem na prostem zraku, nikdar me še ni mučil nočni strah.

Odpirajoč vrata, čujem po svodu nek odmev, zdelo se mi je, da so to glasovi. To uniči mojo rimljansko hrabrost. Otvorivši vrata hočem vstopiti, toda ko sem se prestopil nekolikokrat, ustavim se. Opazivši globoko tmino, koja je bila v tem širnem prostoru, popade me taka groza, da so se mi lasje naježili. Umaknem se ter jo uberem ves drhteč strani. V dvorišči najdem malega psa z imenom Sultana; njegovo dobrikanje me ohrabri. Osramočen zaradi svojega straha se vrnem, hoteč s seboj povesti Sultana, ki pa ni hotel z menój. Naglo stopim skozi vrata v cerkev. Ko sem bil notri, popade me strah znova, a tako živo, da izgubim glavo. Dasi je leca bila na desni strani, kar sem dobro vedel, obrnem se to pozabivši ter jo dolgo iščem na levi, zablodim med klopi. Sedaj nisem vedel, kje sem. Ker nisem mogel najti ni lece ni vrat, neizrekljivo se zmotim. Tedaj nekje opazim vrata in posrečilo se mi je iziti iz cerkve. Oddaljim se od nje prvokrat čvrsto sklenivši, da ne pojdem več vanjo, kot samo po dnevi.

Vrnem se domov. Hoteč vstopiti, spoznam Lambercierov glasni grohot. Že naprej sem mislil, da je to meni namenjeno, in osramočen, ker sem se izpostavil zasmehovanju, ohrkujem se: naj li odprem ali ne. V tem čujem,

kako gospica Lambercierova v skrbi za mene veli dekli, naj vzame svetiljko ter kakó se Lambercier odpravlja me iskat v spremstvu mojega neustrašnega druga, kojemu bi kasneje pripisavali vso čast tega podjetja. V tem trenutku izgine ves moj strah, bal sem se samo, da me v begu ne zalotijo. Pohitim, stečem v cerkev. Ne da bi bil zablodil ali se spotaknil, lepo pridem do lece. Stopim na njo, vzamem biblijo ter se vrnem. V treh skokih sem bil zunaj pozabivši zapreti cerkvena vrata. Brez duška stopim v sobo, vržem biblijo na mizo razburjen; vendar mi je srce bilo od radosti, da sem preprečil pomoč, kojo so mi bili odločili.

„To“ pravi Rousseau, „navel sem, ne kot vzgled, marveč v dokaz, da nič ne more boječega človeka bolj ohrabriti kot to, če sliši, kako se v sosedni sobi veselo društvo mirno razgovarja in smeje“.

Ne bi bili obravnavali strahu, ko bi bil samo zdravju nevaren, stvar bi potem spadala bolj v šolsko higijeno, strah zavira tudi didaktično vzgojo. V nekaki tesnosrčnosti gojenec napreduje v vednostih, ker ga v vsaki samoti nadlegujejo misli o prikaznih, če tudi o belem dnevi. Po noči vpije na pomoč, pogrinja se čez glavo ter potí od samega strahu. Sam ne spi v sobi za nič. Sploh je takega človeka domišljija napolnjena s samimi fantastičnimi slikami, duh mu ni nikdar

zbran. Ker pa tako radi in povsod poudarjamo svobodo ter pravimo: človek se uči in poučuj naravno, naravi primerno t. j. po svobodnem naravnem vzoru, kako da bi tudi tukaj ne prepodili iz nižjih slojev našega ljudstva omotne tmine, teh železnih oklepov, kako da ne bi razbili, ker obdajejo dušo gojenčeveo kakor kitajtki zid. Svobodno se človek razvijaj, svobodno mu bodi obzorje!

Res, da pravijo ljudje: strah ni nič, a vendar je skoro vsakega več ali manj strah. Učitelj že stori, kolikor more, a ta napaka ima svoje korenine globoko v narodu; iztrebiti bi je bilo treba najprej od tam, kjer so, in šele potem čuvati, da ne pridejo v mlada nepokvarjena srca. Ta napaka ima z ozirom na priprosti naš narod svoje mazilo tam, kjer je imajo bistvene napake slabe vzgoje: popularizacija pravil praktične vzgoje. Začetí bi bilo treba skoró tako učiti pravila dobre praktične vzgoje, kot katekizem. V jedro naroda proderi nauk in vzgled dobre vzgoje, v jedro naroda proderite glasovi o bistvenih napakah narodne vzgoje, v jedro naroda proderi ukaz, vsled kojega mora vsak roditelj slušati glas vesti, ki mu veleva: Tako vzgajaj deco svojo, sicer zanemarjaš svojo roditeljsko dolžnost in Bogu boš odgovarjal za to.

Ivo Trošt — Razdrto.

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Matija Majar (Mayer, Majer), r. 7. febr. 1809 v Goričah (Borinov) v Ziljski Dolini, mašnik l. 1836, po mnogih službah na Koroškem bil nekaj let kaplan pri stolni cerkvi v Celovcu, potem župnik v Gorjah, opeša na očeh ter se v pokoju preseli naposled v Prago, kjer živi sedaj zlatomašnik od l. 1883.

V slovenščini je jel delovati v Celovski duhovščnici, kjer je A. Slomšek bil mu voditelj, in v knjižici „Troje ljubeznivih otrok“ l. 1838 je I. veselo pripoved za otroke: Pavle Hrastovski vravnal Matija Majar Silan (A. M. Slomška Zbrani Spisi I. str. 236; prim. str. 232). Tako mu je v knjigi: „Ponovilo potrebnih nauk za ne-